

ХОРХЕ ЛУИС БОРХЕС ОТ НЯКОЙ НИКОЙ

Превод от испански: Румен Стоянов, 1994

chitanka.info

Отначало Бог е Боговете (Елохим), множествено число, което някои използват за възвеличаване, а други за — пълнота и в което се вярва, че се забелязва отгласът на предходни многобожия или едно предзнание за учението, огласено в Никея, че Бог е един и е Трима. Елохим изисква глаголи в единствено число; първият стих от Закона казва буквално: *В началото Боговете създаде небето и земята.* Въпреки неяснотата, която множественото число внушава, Елохим е конкретен: казва се Бог Йехова и четем, че се разхождал в градината на дневен въздух или, както гласят английските преводи: *в дневната хладина.* Определят го човешки черти; на едно място в Писанието се чете: *И разкая се Бог, загдето бе създал човека на земята, и се вгорчи в сърцето Си,* а на друго: *Аз съм Господ, Бог твой, Бог ревнител,* а на трето: *Говорих в огъня на Моя гняв.* Подлогът на такива изрази неоспоримо е Някой, някой телесен, когото вековете постепенно великански ще уголемят и ще размият. Неговите звания се менят: Силният Яковов, Скала на Израиля, Аз, Който съм, Бог на Войнствата, Цар на Царете. Последното, което без съмнение е вдъхновило чрез противопоставеност Раб на рабите Божи, от Григорий Велики, в първообразния текст е една превъзходна степен за цар: „Свойство е на еврейския език — казва брат Луис де Леон — да удвоява така едни и същи думи, когато иска да възвиси нещо, било за добро, било за лошо. Така че да се каже *Песен на песните* е същото, което обикновено казваме на кастилски *Песен сред песните, мъж сред мъжете,* сиреч, посочен и изтъкнат сред всички, и по-точно сред много други.“ В първите векове на нашата ера богословите упълномощават представката *все-*, по-рано отредена за определенията на природата или за Юпитер; плъзват думите *всемогущ, всевиждащ, всезнаещ,* които правят от Бога един почтителен хаос от невъобразими превъзнасяния. Този списък, както и другите, изглежда ограничава божеството: в края на V век скритият автор на *Дионисиевият корпус* заявява, че никое утвърдително сказуемо не подхожда на Бога. Нищо не бива да се твърди за Него, всичко може да се отрича. Шопенхауер сухо отбелязва: „Това богословие е единственото вярно, ала няма съдържание.“ Написани на гръцки, съчиненията и писмата, съставляващи *Дионисиевият корпус,* се натъкват в IX век на един читател, който ги превежда на латински: Йоханес Ериугена или Скотус, ще рече Джон Ирландец. Той формулира едно учение от пантеистично естество:

отделните неща са теофании (откровения или проявления на божественото) и зад тях стои Бог, който е единствено действителен, „но който не знае какъв е, защото е неразбираем за самия себе си и за всеки ум“. Не е знаещ, повече от знаещ е; не е добър, повече от добър е, непредсказуемо надхвърля и отхвърля всички определения. Джон Ирландец, за да го определи, прибъгва до думата *nihilum*, което е нищото; Бог е изначалното нищо на *creatio ex nihilo*, сътворението от нищото, бездната, в която са се заченали първообразите и после конкретните същества. Той е Нищо и Никой; замислилите го така са действали с чувството, че е повече, отколкото да бъде Кой или Какъв. Аналогично, Самкара учи, че хората, в дълбокия сън, са вселената, са Бог.

Процесът, който онагледих току-що, не е, разбира се, алеаторен. Възвеличаването на нищото се среща или има тенденция да се срещне във всички култове; безпогрешно го наблюдаваме в случая с Шекспир. Неговият съвременник Бен Джонсън го обича, без да стига до идолопоклонство, *отсам идолопоклонството*; Драйдън го обявява за Омир на драматичните поети в Англия, но допуска, че обикновено е безвкусен и високопарен; задълбоченият XVIII век гледа да оцени неговите добродетели и да укори грешките му; Морис Морган в 1774 твърди, че Крал Лир и Фалстаф са просто видоизменения на ума на своя създател; в началото на XIX век тази преценка е пресъздадена от Колридж, за когото Шекспир вече не е човек, а литературна разновидност на безкрайния Бог на Спиноза. „Личността на Шекспир — пише — бе една *творяща природа*, едно последствие наистина, ала всеобщото, което се намира потенциално в частното, му било разкрито не като абстрахиране от наблюдението на множество случаи, а като субстанцията, способна на безкрайни видоизменения, от които нейното лично съществуване било само едно.“ Хазлит потвърждава или утвърждава: „Шекспир приличал на всички хора, с изключение на това, че приличал на всички хора. Вътре в себе си не бил нищо, но е бил всичко, каквото са останалите или каквото могат да бъдат.“ Юго, после, го съпоставя с океана, който е развъдник на възможни форми^[1].

Да бъдеш нещо означава неумолимо да не бъдеш всички други неща; обърканият предусет за тая истина накара хората да си въобразяват, че да не си е повече, отколкото да бъдеш нещо, и че по някакъв начин това значи да бъдеш всичко. Тая измамност личи в

думите на оня легендарен цар на Индостан, който се отказал от властта и излязъл да проси милостиня по улиците: „Отсега нататък нямам царство или моето царство е безгранично, отсега нататък не ми принадлежи моето тяло или ми принадлежи цялата земя.“ Шопенхауер писа, че историята е несвършващ и объркан сън на човешките поколения; в съня има облици, които се повтарят, може би няма нищо друго освен облици; един от тях е процесът, който тази страница разобличава.

[1] В будизма се повтаря рисунката. Първите текстове разказват, не Буда, до смоковницата, предусеща безкрайната навързаност на всички следствия и причини във вселената, миналите и бъдещите въплъщения на всяко същество; последните, съставени отново подир векове, разсъждават, че нищо не е действително и че всяко познание е мнимо, и че ако имаше толкова реки Ганг, колкото песъчинки има в Ганг, и пак толкова реки Ганг, колкото песъчинки в новите Ганг, броят на песъчинките би бил по-малък, отколкото броя на нещата; които Буда не знае. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.